

Behovsinspel "Stallförsök"

Praktiknära försök, tester och utvärderingar för svenska lantbrukare med animalieproduktion

1.1 Kartläggning av utmaningar

- Målgrupp
 - Lantbrukare med animalieproduktion i Sverige har uttryckt ett behov av praktiknära försök, tester.
- Huvudutmaning
 - Lantbrukare med animalieproduktion får inte tillgång till praktiskt användbar och utvärderad kunskap som är relevant i företaget och på gården i praktisk drift.
- Orsaker
 - Brist på resurser
 - Det saknas oberoende aktörer med ansvar för att i samverkan med lantbruksbranschen samla in och analysera behov från lantbrukare med animalieproduktion, där möjliga lösningar kan hittas via praktiknära försök, tester och utvärderingar.
 - Det saknas oberoende aktörer för omvärldsbevakning samt kunskapsförmedling av internationell kunskap som målgruppsanpassas för svenska lantbrukare.
 - Det saknas oberoende aktörer som har tid, kompetens och ekonomi för administration av verksamhet med kvalitativt utförda praktiknära försök, tester och utvärderingar samt förmedling av öppna resultat till lantbrukare med animalieproduktion
 - Det saknas oberoende aktörer som har ett övergripande ansvar med kontinuitet i tid och rutiner för kvalitativ planering och kvalitativt utförande av praktiknära försök, tester och utvärderingar, för animalieproduktion.
 - Det saknas oberoende aktörer med kompetens och ansvar för öppen kommunikation och kunskapsförmedling av praktiknära försök, tester och utvärderingar för lantbrukare med animalieproduktion.
- Effekter
 - Lantbrukare förlorar möjligheter att arbeta för en hållbar och lönsam svensk animalieproduktion.
 - Minskad konkurrenskraft för svenska lantbrukare med animalieproduktion

- Kunskap sprids på ett språk och i en form som inte lantbrukare och rådgivare kan använda i praktiken. Det skapar frågor som lantbrukare och rådgivare inte kan få svar på hos någon.
- Kunskap som sprids är inte målgruppsanpassad för lantbrukare. Det ställer höga krav på att rådgivningen målgruppsanpassas, vilket är utmanande då system för detta saknas.

1.2 Omvärldsbevakning

Lantbrukare med animalieproduktion i Sverige har uttryckt ett behov av praktisknära försök, tester och utvärderingar. Lantbruksbranschen har länge lyft att det finns ett kunskapsförmedlingsglapp mellan forskning, tillämpad forskning och den praktiska verkligheten. Lantbrukare tycker det är svårt att förstå och använda resultat från forskningsstudier. Orsaken kan vara att den forskning som utförs inte är direkt tillämpbar för lantbrukare eller att resultaten inte förmedlas tillräckligt målgruppsanpassat. Tyvärr har avsaknaden av denna typ av kunskapsförmedling orsakat ett lägre förtroende för akademins förmåga att främja utvecklingen av ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart svenskt lantbruk

Den här luckan skulle kunna fyllas genom praktisknära försök, tester och utvärderingar administrerade av oberoende aktörer som har kompetens kring öppen kunskapsförmedling och kvalitetssäkrade urvalsprocesser. För närvarande finns ingen oberoende aktör som tar det övergripande ansvaret för praktisknära försök och tester vad gäller animalieproduktion och verksamheten faller därmed mellan stolarna. Behovet av praktisknära försök, tester och utvärderingar har bland annat identifierats i rapporten [Nationell kunskaps- försörjning för en hållbar och konkurrenskraftig animaliesektor \(webbutiken.jordbruksverket.se\)](#) som ledde fram till bildandet av Kunskapsnav animalieproduktion. Också Livsmedelsstrategin samt [Konkurrenskraftsutredningen SOU 2015:15 \(regeringen.se\)](#) betonar vikten av att välja vägar för att sammanlänka forskning, kunskap och innovation för att öka robustheten och långsiktig konkurrenskraft i alla delar av livsmedelskedjan. Man konstaterar att det krävs ökat samarbete mellan aktörer i lantbruksbranschen. Samarbetsformer för att hantera praktisknära behov skulle öka lantbrukares förtroende för akademien och främja ett ökat utbyte till bådats gagn. [Konkurrenskraftsutredningen SOU 2015:15 \(regeringen.se\)](#) lyfter betydelsen av forskning som initieras utifrån verkliga behov i samhället eller jordbruket, så kallad behovsmotiverad forskning. Praktisknära försök, tester och utvärderingar kan även ge nya frågor som kräver ny kunskap, vilket kan bli en tydlig väg för återkoppling till akademien. Det bör således utarbetas en plan för resultatspridning samt för kommunikation om näringsens forskningsbehov.

Vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) finns forskningsanläggningar med nötkreatur, gris, fjäderfä och får. Anläggningarna är en viktig resurs för forskning och i undervisningen och verksamheten är uppbyggd utefter dessa målgruppers behov. Varje anläggning har öppen information om pågående och avslutade projekt

med en projektbeskrivning och kontaktuppgifter till ansvariga forskare. Det finns också några branschföretag som har egna försöksgårdar där man satsat på att testa, utveckla och utvärdera egna insatsmedel/ produkter samt teknik i full drift. Resultaten svarar på företagets behov, vilket gör det svårt att bedöma relevans och användbarhet för lantbrukaren.

Det finns andra praktisknära försök och tester som kan inspirera till liknande verksamhet inom animalieproduktionen. [Sverigeförsöken \(sverigeforsoken.se\)](https://sverigeforsoken.se) är en samarbetsorganisation med alla Hushållningssällskap med ett gemensamt mål att göra oberoende fältförsök av hög kvalitet. Praktisknära behov samlas upp via öppna ämneskommittéer för lantbrukare, näringen och forskare. Varje Hushållningssällskap har dessutom en försökskommitté som kartlägger behovet av vad som behöver utredas och lägger förslag till fältförsök. Försökskommittéerna består av representanter från Hushållningssällskapen, lantbrukare, näringen, Jordbruksverket samt från SLU. I Sverige var Praktiskt Inriktade Grisförsök (PIG) uppskattade av grisföretagare, men avslutades för över tio år sedan. Greppa Neringen genomför regelbundet kurser för rådgivare för att sprida praktisk kunskap om exempelvis hantering av stallgödsel och hur ny teknik fungerar. SEGES Innovation i Danmark genomför Farmtests, som är ett koncept för att testa ny teknik och nya metoder i praktisk drift. Resultaten i Farmtests ska vara en hjälp för lantbrukare som ett stöd i beslutsprocesser kring drift och företag.

Praktisknära försök, tester och utvärderingar lyftes fram som en av de mest angelägna behoven av lantbrukare, rådgivare och aktörer som arbetar med lantbrukaren och deltog i utredningen som ledde fram till Kunskapsnav animalieproduktion, se rapporten [Nationell kunskaps- försörjning för en hållbar och konkurrenskraftig animaliesektor \(webbutiken.jordbruksverket.se\)](https://webbutiken.jordbruksverket.se). Lantbrukare bekräftade att ny kunskap i ämnet animalieproduktion, som tas fram inom akademien, inte förmedlas på ett språk eller i en form som främjar snabb och relevant användning i praktiken. Vikten av att målgruppsanpassa kunskapsförmedlingen är essentiell. Lantbrukare är en heterogen målgrupp som tillgängliggör sig kunskap på flera olika sätt via olika media. För att säkerställa att svensk animalieproduktion har system för att snabbt ta till sig kunskap efterfrågar lantbrukare ansvariga aktörer samt resurser för praktisknära försök, tester och utvärderingar. Praktisknära försök, tester och utvärderingar med till synes enkla frågeställningar kan med en kvalitetssäkrad process ge relevanta svar till lantbrukaren samt möjliggöra återkoppling av nya frågeställningar till akademien.

1.3 Förankring

Praktisknära försök, tester och utvärderingar har identifierats som en ytterst angelägen verksamhet för att möta lantbrukares behov av att tillgodogöra sig kunskap på ett sätt som är praktiskt användbart, vilket har definierats vid Kunskapsnav animalieproduktions analysgruppsmöten, Byggworkshop 2023, styrgruppsmöte och årsmötet 2024. I diskussionerna har lyfts att

resultatförmedlingen ska vara relevant och användbar i praktiken. Projekten bör genomföras under kort tid, maximalt ett år, och resultaten ska förmedlas snabbt, i princip vid projektslut. Systemavgränsningen för denna verksamhet föreslås vara animalieproduktion på gården samt i lantbruksföretaget. Det innefattar praktiska behov rörande system, metoder, management (personal, djur) och teknik som hjälper lantbrukaren i beslutsprocesser kopplade till animalieproduktionen. Exempelvis stallbyggnad/väderskydd, utedrift, betesdrift, utfodring till djuren, stallmiljö, djurhälsa och välfärd. Exempel på praktiska behov som passar för praktisknära försök är bland annat de pilotprojekt som Kunskapsnav animalieproduktion samt Stiftelsen lantbruksforskning (SLF) utför under 2025.

Det är ytterst viktigt att sökande aktör tar ansvar för samverkan med lantbruksbranschen för att skapa en gemensam målbild för praktisknära försök, tester och utvärderingar. Sökande aktör bör ha kompetens om behovsinventering samt kunskapsförmedling för målgruppen lantbrukare med animalieproduktion och kompetens om forskning och processer för kvalitetssäkring av praktisknära försök, tester och utvärderingar. Detta för att säkerställa att organisation som ansvarar för administrationen av praktisknära försök, tester och utvärderingar inte själva kan bedriva projekt.

1.4 Mål

Övergripande mål

- Kunskapsförmedling av praktisknära försök, tester och utvärderingar som är relevanta, användbara och målgruppsanpassade för lantbrukare och främjar utvecklingen av en hållbar och lönsam svensk animalieproduktion.

Huvudmål

- Att oberoende aktörer säkerställer processer för behovsinventering och utformning av kvalitativa praktisknära försök, tester och utvärderingar samt snabb förmedling av målgruppsanpassade resultat till lantbrukare med animalieproduktion.

Delmål

- Att praktisknära försök, tester och utvärderingar ger resultat som gagnar lantbrukare i beslutsprocesser kring gården och företaget.
- Att praktisknära försök, tester och utvärderingar utgår från lantbrukares behov i praktisk drift.
- Att kvalitetssäkring i planering, utförande och resultatförmedlingsplan av praktisknära försök, tester och utvärderingar sker via aktör med kunskap om forskning.

- Att kunskapsförmedling av resultaten anpassas till aktuellt målgruppssegment av lantbrukare.
- Att resultat publiceras öppet och tillgängligt för alla lantbrukare i alla delar av Sverige.
- Att kunskapsförmedling till lantbrukare sker via Lantbrukets kunskapsbank.
- Att praktisknära försök, tester och utvärderingar bygger samverkan mellan aktörer inom branschen.

1.5 Aktivitetsplan

Aktivitet 1 - Behov

- Behov av oberoende aktörer med kompetens kring kunskapsförmedling, samordning av lantbruksbranschen och forskningen
 - Mål: att säkerställa inspel och analys av behov från svenska lantbruksföretag med animalieproduktion.
 - Mål: att säkerställa inspel och analys av behov via branschens aktörer.

Aktivitet 2 - Urval

- Oberoende aktörer med kompetens kring urvalsprocess och processer för att säkerställa kvalitén för praktisknära försök, tester och utvärderingar.
 - Mål: Praktisknära försök, tester och utvärderingar är kvalitetssäkrade med avseende på objektivitet, systematiskt genomförande och mätbara data/dokumentation/observation

Aktivitet 3 – Beslutsprocess

- Oberoende aktörer med kompetens kring organisation för samt kommunikation av beslutsprocess kring praktisknära försök, tester och utvärderingar.
 - Mål: Beslutsprocess sker regelbundet över året.
 - Mål: Öppen och tillgänglig information om beslutsprocess till branschrepresentanter samt utförande organisationer.
 - Mål: Öppen och tillgänglig information om beslut till branschrepresentanter samt sökande organisationer.

Aktivitet 4 - Resultatförmedling

- Oberoende aktörer med kompetens kring resultatförmedling för målgruppen lantbrukare med animalieproduktion.
 - Mål: att nå svenska lantbrukare i definierat målgruppssegment
 - Mål: resultaten är öppna och tillgängliga för alla lantbrukare

- Mål: Kommunikation till lantbrukare vid start, under vägen och vid projektslut av praktisknära försök, test och utvärderingar.
- Mål: Resultat kommuniceras på ett språk och i en form anpassad till målgruppen lantbrukare
- Mål: Kunskapsförmedling till lantbrukare sker främst via Lantbrukets kunskapsbank.
- Mål: Kunskapsförmedling ska också ske via utförarens kommunikationskanaler.

Aktivitet 5 – Administration av utförande

- Oberoende aktörer med kompetens att administrera utförande aktör av praktisknära försök, tester och utvärderingar
 - Mål: följer tids- och kostnadsplan
 - Mål: följer resultatförmedlingsplan
 - Mål: Kvalitetssäkrar utförandet för att uppnå förväntade resultat
 - Mål: Uppnår projektmål

1.6 Budget

Totalbudget för praktisknära försök, tester och utvärderingar är 20–30 miljoner under en tidsperiod mellan 2023 – 2027. Huvuddelen av medlen ska komma utförande organisationer tillgodo. En liten del av medlen får användas av oberoende aktör som administrerar praktisknära försök, tester och utvärderingar, inklusive kunskapsförmedling och behovsinventering.